

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ НА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

Потенційні можливості впливу місцевих бюджетів на процеси соціально – економічного розвитку відповідного регіону полягають в їх економічній природі. Економічний зміст місцевого бюджету випливає з поняття фінансів як економічної категорії і визначається в першу чергу функціями місцевої громади як особливої форми організації суспільного господарства в межах території.

Бюджетний механізм місцевих фінансів є основним способом реалізації бюджетної політики на рівні території, яку виробляють та реалізують уповноважені місцеві органи (органи місцевого самоврядування та відповідні виконавчі підрозділи).

Бюджетний механізм місцевих фінансів та бюджетний механізм соціально- економічного розвитку регіону співвідносяться як часткове і ціле. Якщо у першому випадку увага акцентується на виконанні певних адміністративних дій, що носять розпорядчо-технічний характер, то у другому випадку – на здатність бюджетного механізму значимо впливати на розвиток соціальної та економічної сфери регіону (зокрема, через застосування особливих процедур вироблення, ухвалення та реалізації бюджетних рішень).

У “Економічній енциклопедії” наводиться таке визначення: “Бюджетна політика – інструмент регулювання економіки для підтримання певного рівня ВВП, зайнятості та соціального забезпечення” [1, с.123], хоча це визначення є досить дискусійним, оскільки, на наш погляд, регулювання як сукупність певних важелів впливу є способом реалізації політики, а не політика є інструментом регулювання. О.Д.Василик тлумачить бюджетну політику як сукупність заходів держави з організації та використання фінансів задля забезпечення економічного і соціального розвитку [2], дане визначення розкриває сутність фінансової політики і не вказує на особливості політики саме у сфері реалізації бюджету як економічної категорії.

На параметри бюджетного механізму соціально-економічного розвитку регіону значний вплив чинять загальні параметри бюджетної політики держави, включаючи модель фінансового вирівнювання, що на практиці проявляється через інститут міжбюджетних відносин.

Сьогоднішні політично – економічні події не дають відповіді на одне з дискусійних питань теорії бюджетної політики – хто є реальним суб’єктом вказаної політики на місцевому рівні? Місцева політична еліта? Представники крупного бізнесу? Населення? Органи місцевої влади? Бюрократія? Депутати місцевих рад?

На наш погляд, усі перераховані групи можуть впливати на формування бюджетних показників, однак з точки зору бюджетного механізму реальними суб’єктами бюджетної політики є в першу чергу місцеві фінансові органи.

Регіональна бюджетна політика є одним із ключових напрямів загальної соціально-економічної політики регіону. Регіональну бюджетну політику можна визначати як систему стратегічних цілей та тактичних завдань щодо формування та використання централізованих фінансових ресурсів відповідного місцевого бюджету, що реалізуються в процесі функціонування бюджетного механізму місцевих фінансів, виходячи із пріоритетів соціально-економічного розвитку регіону [3].

Т.Г.Бондарук [4, с. 273] виділяє наступні напрями бюджетної політики як складової соціально-економічної політики на місцевому рівні:

- ухвалення та реалізація стабілізаційної програми, яка передбачає конкретні заходи, спрямовані на функціонування економіки і соціальної трансформації територіального утворення;
- всебічне збільшення фінансових ресурсів, податкових доходів, економія державних витрат;
- проведення інвентаризації видаткової частини місцевих бюджетів, бюджетної мережі, визначення оптимальної чисельності працівників бюджетної сфери;
- посилення фінансово-бюджетної дисципліни та відповідальності керівників всіх рівнів за неухильне дотримання вимог фінансово-бюджетного законодавства і цільове витрачання бюджетних та позабюджетних коштів на основі дієвого режиму економії.

Можна виділити основні важелі регіональної бюджетної політики, за допомогою яких може здійснюватися вплив на соціально-економічний розвиток регіону- це місцеві податки та система міжбюджетних трансфертів.

Органи місцевого самоврядування, виходячи із конкретних завдань регіональної економічної політики та реалій соціально-економічної динаміки регіону, можуть самостійно встановлювати ставки місцевих податків та зборів, запроваджувати або скасовувати місцеві податки, що визначені законом (податкове маніпулювання). Таким чином здійснюється активізація або пригнічення певних економічних процесів, в тому числі здійснюється корекція пропорцій економічного розвитку території в залежності від цілей економічної політики.

Нині актуальним завданням науки і практики є оцінювання результативності та ефективності бюджетної політики та застосування бюджетних важелів регулювання соціально-економічного розвитку. Вказане актуально в контексті нашого дослідження, оскільки рівень ефективності застосування важелів бюджетного регулювання завжди обумовлюватиме і відповідний рівень ефективності бюджетної політики взагалі. Якщо важелі застосовуються ефективно – вказане створюватиме умови для високої ефективності бюджетної політики. І навпаки, недостатня ефективність важелів бюджетного регулювання завжди означатиме низьку ефективність бюджетної політики.

В умовах реалізації курсу на децентралізацію бюджетного управління, підвищення самостійності регіонів у проведенні бюджетної політики, посилення відповідальності органів місцевої влади за належну організацію функціонування бюджетного механізму на місцевому рівні розвідки з питань оцінювання та ефективності управління бюджетом на місцевому рівні набуватимуть дедалі більшої актуальності. В той же час важливо забезпечити справедливу, неупереджену та ефективну систему бюджетного регулювання, яка має на меті зокрема вирівнювання соціально-економічного рівня регіонів, підвищення ролі і значення місцевих бюджетів у реалізації соціально-економічної політики на рівні регіону.

1. *Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т 1. / Редкол.: С.В.Мочерний (відп.ред) та ін. – К.: Академія, 2000. – 864 с.*

2. *Василик О.Д. Теорія фінансів [монографія] / О.Д.Василик. – К.: НІОС. – 2000. – 416 с.*

3. *Алексєєв І.В. Бюджетний механізм і соціально – економічний розвиток регіонів: [монографія] / І.В. Алексєєв, Г.С. Лопушняк, М.В. Ливдар. – Л.: Ліга – Прес, 2014. – 248с.*

4. *Бондарук Т.Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні [монографія] / Т.Г.Бондарук. – К.: НАН України, Ін-т екон. та прогнозув., 2009. – 608 с.*